

๓. กระทรวงมหาดไทย เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๖ ถึงปัจจุบัน

เมื่อประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครอง จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช มาเป็นระบอบประชาธิปไตย เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๖ ก็ได้มีการปรับปรุงระเบียบราชการบริหารของกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ ให้เหมาะสมกับสภาพสังคมและความจำเป็นในขณะนั้นมากขึ้น ซึ่งตามพระราชบัญญัติจัดตั้งกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๔๗๖ กระทรวงมหาดไทย แบ่งส่วนราชการดังนี้.-

๑. กรมเลขาธิการรัฐมนตรี
๒. กรมปลัด
๓. กรมมหาดไทย
๔. กรมสาธารณสุข
๕. กรมตำรวจ
๖. กรมอัยการ
๗. กรมนคราทร
๘. กรมราชทัณฑ์
๙. สภาการแพทย์
๑๐. สภาการสาธารณสุข

ต่อมาได้มีพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๔๗๖ ให้กระทรวงมหาดไทย แบ่งส่วนราชการ ดังนี้

๑. สำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี
๒. สำนักงานปลัดกระทรวง
๓. กรมตำรวจ
๔. กรมมหาดไทย
๕. กรมโยธาเทศบาล
๖. กรมราชทัณฑ์
๗. กรมสาธารณสุข
๘. กรมอัยการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้สำหรับใช้ในงานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อย่างไรก็ตามปรากฏว่า ทางราชการได้ปรับปรุงการแบ่งส่วนราชการกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ อีกหลายครั้งเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน การแบ่งส่วนราชการกระทรวงมหาดไทย ได้ถือปฏิบัติตามประกาศของคณะรัฐมนตรี ฉบับที่ ๒๐๖ ลงวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๐๕ และฉบับที่ ๓๐๔ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๐๕ ซึ่งกำหนดให้ " กระทรวงมหาดไทยมีหน้าที่เกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น บำบัดทุกข์บำรุงสุข การพัฒนาชนบทและชุมชน การส่งเสริมการศึกษาและการประกอบอาชีพ การส่งเสริมควบคุมและคุ้มครองการใช้แรงงาน การรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน การป้องกันสาธารณภัย การผังเมือง การโยธา และการราชทัณฑ์ " และให้กระทรวงมหาดไทยแบ่งส่วนราชการดังนี้

๑. สำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี
๒. สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย
๓. สำนักนโยบายและแผนมหาดไทย
๔. กรมการปกครอง
๕. กรมตำรวจ
๖. กรมการพัฒนาชุมชน
๗. กรมที่ดิน
๘. กรมประชาสงเคราะห์
๙. กรมโยธาธิการ
๑๐. กรมราชทัณฑ์
๑๑. กรมแรงงาน
๑๒. กรมอัยการ
๑๓. สำนักผังเมือง
๑๔. สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท

นอกจากนั้น เนื่องจากกระทรวงมหาดไทย มีหน้าที่และความรับผิดชอบงานที่เกี่ยวกับการสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ จึงได้มอบหมายให้ควบคุมรับผิดชอบหน่วยงานในรูปรัฐวิสาหกิจ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ รวม ๓ หน่วยงาน ดังนี้ คือ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับกรใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประวัติกรมตำรวจไทย

กรมตำรวจไทยในปัจจุบัน เป็นกรมสังกัดกระทรวงมหาดไทย การจัดรูปองค์กรใช้ระบบตำรวจแห่งชาติ (National Police System) มีอธิบดีกรมตำรวจ ยศ พลตำรวจเอก เป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดรับผิดชอบในการบริหารงานโดยปฏิบัติหน้าที่ภายใต้กฎหมายระเบียบ ข้อบังคับ แบบแผน และนโยบายของรัฐบาลอยู่ในการควบคุมสั่งการของกระทรวงมหาดไทย หรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย แลวแต่กรณี

กิจการตำรวจไทย แบ่งออกเป็น ๓ ยุคใหญ่ดังต่อไปนี้

- (ก) ตำรวจไทยยุคคน
- (ข) ตำรวจไทยยุคปฏิรูปการปกครอง
- (ค) ตำรวจไทยยุคหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง

ตำรวจไทยยุคคน

เอกสารเกี่ยวกับการสถาปนากิจการตำรวจขึ้นในประเทศไทยเป็นครั้งแรกไม่ปรากฏแน่ มีแต่เพียงการสันนิษฐานว่าน่าจะเริ่มต้นในสมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี คือราวปี พ.ศ. ๑๗๖๑ ถึงปี พ.ศ. ๑๘๕๓

หลักฐานที่ชัดเจนเริ่มค้นพบเป็นครั้งแรกในรัชสมัยของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถแห่งกรุงศรีอยุธยา ซึ่งได้โปรดเกล้าฯ ให้ตราระเบียบการปกครองบ้านเมืองเป็น จตุสดมภ์ กล่าวคือ การปกครองได้แบ่งออกเป็นสี่เหล่า ได้แก่ เวียง วัง คลัง นา รวมทั้งได้กล่าวถึงกิจการตำรวจในแผ่นดินนี้ด้วย กิจการตำรวจในสมัยพระบรมไตรโลกนาถได้แยกออกเป็น ๓ ฝ่าย ตำรวจพระนครบาลและตำรวจภูธร สังกัดอยู่ในกรมเวียงซึ่งมีพระยาธรรมธิดัตถ์มนตรีเป็นแม่ทัพบัญชา

จากพระบรมราชโองการนี้เป็นพยานเอกสารยืนยันว่า "ตำรวจ" ได้รับการสถาปนาขึ้นแล้วในประเทศไทยอย่างมั่นคงในรัชสมัยของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ และมีเอกสารทางราชการที่สำคัญหลายอย่างที่แสดงว่า บุคคลที่จะเข้ารับราชการตำรวจในสมัยนั้น ต้องเป็นผู้มีชาติเชื้อสายจากบรรพบุรุษที่ประกอบคุณงามความดีคือ ชาติ ศาสน์ กษัตริย์ และเป็นบุรุษที่ทรง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ไว้วางพระราชฤทัย การบังคับบัญชาตำรวจในสมัยกรุงศรีอยุธยาจึงอยู่ภายใต้พระมหากษัตริย์
โดยตรง

ในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนกลาง ตำรวจแบ่งตามหน้าที่เป็น ๓ ฝ่าย ฝ่ายแรกตำรวจ
นอกชาย-ขวา คือราชการสังกัดตำรวจ ซึ่งรับผิดชอบล้อมวงทหารใน ฝ่ายที่สองตำรวจใน
ชาย-ขวา คือราชการสังกัดตำรวจ ซึ่งรับผิดชอบกำกับรักษาประตูชาย-ขวา ฝ่ายที่สามตำรวจ
ใหญ่ชาย-ขวา คือราชการชั้นผู้ใหญ่สังกัดตำรวจ ในกรณีพระมหากษัตริย์เสด็จประทับแรม

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม ตลอดจนนิติประเพณียัง
คงเป็นไปตามแบบฉบับของกรุงศรีอยุธยาเป็นส่วนใหญ่

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ได้ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ตรา
พระราชบัญญัติเรื่องห้ามสูบบุหรี่ขึ้นในปีจุลศักราช ๑๑๔๑ กฎหมายนี้มิได้สัมฤทธิ์ผลในการบังคับใช้
ตามเจตนารมณ์ เนื่องจากอิทธิพลทางการเมือง

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการแบ่งพื้นที่กรุงรัตนโกสินทร์ออก
เป็นเขต แต่ละเขตอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของข้าหลวงกองจับ แต่ยังไม่มีการจัดยามเฝ้าจุด
หรือการตรวจท้องที่แต่ประการใด เมื่อมีเหตุการณ์ไม่สงบผู้เห็นสังเกตการณ์จะตามเจ้าหน้าที่
เพื่อระงับความไม่สงบหรือเหตุร้าย

สรุป ตำรวจไทยในยุคต้นปฏิบัติการกิจหลักในฐานะราชองครักษ์ และผู้รับสนองพระ-
ประสงค์ของพระมหากษัตริย์ไทย อำนาจหน้าที่ของตำรวจแม้จะเกี่ยวข้องกับการรักษาความสงบ
เรียบร้อยภายในอยู่บ้าง แต่ก็ไม่ได้เป็นไปในลักษณะผูกขาดโดยเฉพาะในท้องถิ่นชนบทประชาชน
ชาวไทยต่างก็มีหน้าที่ตามกฎหมายในการป้องกันโจรภัย และจับกุมโจรผู้ร้ายภายในเขตชุมชน
ของตน กิจการตำรวจเริ่มรับผิดชอบปัญหาอาชญากรรม และการรักษาความสงบเรียบร้อย
มากขึ้นในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น แต่มักจะเป็นลักษณะการจับกุมปราบปรามระงับเหตุโดย
ไม่ใช่การตรวจตราป้องกันเหตุ ถึงแม้ว่าขณะนั้นก็อาจกล่าวได้ว่ายุทธวิธีตำรวจคงกล่าวเหมาะสม
กับกาลสมัยเพราะบ้านเมืองขณะนั้นมีความสงบเรียบร้อย

ตำรวจไทยยุคปฏิรูปการปกครอง

การตำรวจในยุคที่สอง ซึ่งมีระยะเวลาระหว่าง พ.ศ. ๒๔๐๓ ถึง พ.ศ. ๒๔๗๕ เริ่มต้น

ในรัชการของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ยุคที่สองนี้เป็นระยะที่มีการปฏิรูปการ
บริหารประเทศอย่างมากในทุกด้านรวมทั้งการตำรวจ ทั้งนี้ สืบเนื่องมาจากอิทธิพลของต่างชาติ
ตะวันตกที่กำลังแสวงหาอาณานิคม

กิจการตำรวจเริ่มประสบความยุ่งยากและสับสนซับซ้อนมากขึ้นมาจากสิทธิสภาพนอก
อาณาเขต ในตอนกลางรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว นอกจากมีปัญหาอาชญา-
กรรมเริ่มทวีสูงขึ้น และลำพังข้าหลวงกองจับสังกัดกรมเมืองก็ไม่สามารถระงับเหตุการณและ
ปราบปรามอาชญากรรมอย่างไคณล พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ จึงโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้ง
กองตำรวจเช่นเดียวกับในประเทศตะวันตกโดยมี

เป็นผู้วางโครงสร้างในปี พ.ศ. ๒๔๐๓ กองตำรวจหรือที่เรียกในสมัยก่อตั้งว่า " กองโปลิศ-
คอนสเตเบิล " จัดเป็นหน่วยรักษาความสงบเรียบร้อยในพระนคร โดยสังกัดกรมพระนครบาล
กล่าวได้ว่า กองโปลิศได้รับการสถาปนาขึ้นก็เพื่อทำหน้าที่ข้าหลวงกองจับและกองตระเวน

ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๑๒ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้โปรดเกล้าฯ
ให้ขยายกองโปลิศ โดยก่อตั้งทำการใหม่ ตรงสามแยกถนนประตูเรียกว่า " โรงพักโปลิศ -
สามแยก "

ในปี พ.ศ. ๒๔๔๔ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงโปรดเกล้าฯ
ให้เปลี่ยนชื่อจากกองโปลิศเป็น " กรมกองตระเวน " และให้จัดตั้งศาลกรมกองตระเวนขึ้น
สำหรับชำระคดีต่างๆ ที่บุคคลกระทำผิดกฎหมายโปลิศ โดยมีเจ้ากรมและปลัดกรมในกรมตระเวน
เป็นตุลาการพิจารณาสอบสวน

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เกิดเหตุการณ์สำคัญขึ้น
ระหว่างที่พลตรีพระยาวาสุเทพเป็นเจ้ากรมตำรวจภูธร กล่าวคือใน พ.ศ. ๒๔๕๔ ได้มีคณะนาย
ทหารกลุ่มหนึ่ง ซึ่งเรียกตนเองว่า " คณะ ๑๓๐ " ได้เรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงการปก-
ครอง และได้สมคบวางแผนจะทำร้ายพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ แต่ถูกจับกุมตัวเสียก่อน
และถูกลงโทษประหารชีวิตและจำคุกตลอดชีวิต

ต่อมา พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ได้โปรดเกล้าฯ ให้พลตรีพระยาวาสุเทพ
เป็น อธิบดีกรมตำรวจภูธรคนแรก เมื่อวันที่ ๑๓ กันยายน พ.ศ. ๒๔๖๕ แล้วได้วางกรมตำรวจ
ภูธรไว้รับการสถาปนาขึ้นอย่างมั่นคงเป็นปึกแผ่นแล้วในขณะนั้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สรุป คำรวจไทยในยุคที่ ๒ ใต้นำรูปแบบของคำรวจตะวันตกโดยเฉพาะอย่างยิ่งของ อังกฤษมาประยุกต์ใช้ด้วยเหตุผลที่เกี่ยวกับกา เมืองระหว่างประเทศ ผู้ก่อตั้งคำรวจนครบาลและ คำรวจภูธรทั้งสองท่านเป็นชาวยุโรปและมุสลิมในระยะเริ่มแรกเป็นชาวต่างประเทศ การ คำรวจไทยในยุคนี้มุ่งรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ ประกอบกับการควบคุมปัญหาอาชญากรรมเป็นหลักสำคัญ คำรวจไทยในช่วงปฏิรูปการปกครองจัดใ้มีความก้าวหน้าอย่างมาก ทั้งด้านบริหาร วิทยาการ และปฏิบัติการ อาชีพตำรวจแผนใหม่ค่อยๆ ได้รับการพัฒนาจากสถาน ภาพที่ต่ำกว่าข้าราชการฝ่ายอื่นๆ จนทัดเทียมกับข้าราชการฝ่ายต่างๆ โดยทั่วไปและใ้กลายเป็น เป็นอาชีพใ้ใ้ได้รับความนิยมจากประชาชนไทยในเวลาต่อมา ดังนั้นยุคที่สองจึงนับใ้ใ้ว่าเป็นยุคทอง ของการคำรวจไทยมุ่งพัฒนาเข้าสู่ครรลองของคำรวจอาชีพ ซึ่งยึดถือการ " คำรวจของประชาชน "

คำรวจไทยยุคหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง

การคำรวจไทยในยุคที่สามระยะเวลาะหว่างปี พ.ศ.๒๔๗๕ จนกระทั่งปัจจุบันเริ่มตั้งแต่ เหตุการณ์สำคัญเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๗๕ "คณะราษฎร" ภายใต้การนำของ พ.อ. พระยาพหลพลพยุหเสนา และบุคคลสำคัญที่เป็นแกนนำ ได้แก่ พ.อ.พระยาทรงสุรเดช, พ.อ. พระยาฤทธิอัคเนย์, พ.ท.พระประศาสน์, และหลวงประจักษ์ศิลปาคม, พ.อ.หลวงพิบูลสงคราม ใ้ทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองหลังจากที่คณะราษฎรใ้ยึดอำนาจใ้โดยสมบูรณ์แล้ว พระบาท สมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ใ้ทรงมีพระราชหัตถเลขาเสลาพระราชสมบัติ เมื่อวันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ.๒๔๗๗ จากการเปลี่ยนแปลงการปกครองมีผลต่อกรมคำรวจและอธิบดีกรมคำรวจอย่างรุนแรง ใ้มีการเปลี่ยนแปลงชื่อกรมคำรวจเป็น "กรมคำรวจ" โดยมีประกาศเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย เรื่องการแบ่งส่วนราชการกรมคำรวจ พ.ศ.๒๔๗๕ จัดการแบ่งกิจการคำรวจออกเป็น ๔ ส่วน คือ

ส่วนที่ ๑

หน่วยงานส่วนกลาง และสำนักบริหารของอธิบดีกรมคำรวจมีกองขึ้นตรง ๒ กอง คือ กองกลาง กองบัญชี กองโรงเรียน กองคดี กองตรวจคนเข้าเมือง และกองทะเบียนกลาง แต่ละกองมีผู้กำกับการ เป็นหัวหน้าผู้รับผิดชอบ โดยขึ้นตรงต่ออธิบดีกรมคำรวจ

ส่วนที่ ๒

ตำรวจนครบาลแบ่งออกเป็น ๓ ภาค คือ ตำรวจนครบาลเหนือ ตำรวจนครบาลใต้ และตำรวจนครบาลธนบุรีแต่ละภาคมีผู้บังคับบัญชาควบคุมสายงานต่างๆ ซึ่งแต่ละสายมีผู้กำกับกำกับการ เป็นหัวหน้ารับผิดชอบ

ส่วนที่ ๓

ตำรวจภูธรแบ่งออกเป็น ๔ ภาค คือ ตำรวจภูธรภาคกลาง ตำรวจภูธรภาคตะวันออก ตำรวจภูธรภาคเหนือ และตำรวจภูธรภาคใต้ การควบคุมบังคับบัญชาแต่ละภาคอยู่ภายใต้ผู้บังคับกำกับการ ส่วนการควบคุมรับผิดชอบแต่ละสายอยู่ภายใต้ผู้กำกับการ

ส่วนที่ ๔

ตำรวจลันทิบาลซึ่งเป็นหน่วยตำรวที่ตั้งขึ้นเพื่อรวมตำรวจภูบาล ตำรวจภูธรกลางและ ตำรวจนครบาลพิเศษเข้าด้วยกัน ภายใต้การบังคับบัญชาของผู้บังคับกำกับการ ในภายหลังตำรวจลันทิบาลได้ขยายงานออกเป็นกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง

ในการรัฐประหาร พ.ศ.๒๔๙๐ โดยการนำของจอมพลแปลก พิบูลสงคราม ได้รวมกันยึดอำนาจจากรัฐบาลชุด พล.ต.ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ และตั้งให้นายควงอภัยวงศ์ เป็นนายกรัฐมนตรีชั่วคราว หลวงชาติตระการโกศล รองอธิบดีกรมตำรวจได้รับการแต่งตั้งเป็นอธิบดีกรมตำรวจ โดยมี พ.อ. เผ่า ศรียานนท์ มาดำรงตำแหน่งรองอธิบดีกรมตำรวจ

ในปี พ.ศ.๒๔๙๔ พล.ต.อ.หลวงชาติตระการโกศล ได้รับโอนไปรับราชการเป็นอธิบดีกรมศุลกากร พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ได้รับการแต่งตั้งเป็นอธิบดีกรมตำรวจ พร้อมทั้งคำขวัญที่ว่า " ไม่มีอะไรภายใต้ดวงอาทิตย์ที่ตำรวจไทยทำไม่ได้ " พล.ต.อ. เผ่า ศรียานนท์ ได้เร่งระดมปรับปรุงกรมตำรวจครั้งสำคัญ ประกอบด้วยเหตุการณ์ไม่น่าไว้วางใจภายนอกประเทศ

เหตุการณ์สำคัญที่มีผลกระทบโดยตรงต่อกรมตำรวจรุนแรงยิ่งกว่าครั้งใดๆ ในประวัติศาสตร์การตำรวจไทยก็คือ การรัฐประหาร พ.ศ.๒๕๐๐ ซึ่งเป็นการยึดอำนาจปกครองจากรัฐบาลของ จอมพล ป.พิบูลสงคราม โดย พล.อ.สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งในระยะก่อนการรัฐประหาร จอมพล ป.พิบูลสงคราม ก็อยู่ในฐานะไม่มั่นคงเสมือน " ชีหลังเลือด ๒ ตัว " จึงกล่าวได้ว่าการรัฐประหาร พ.ศ.๒๕๐๐ เป็นความพยายามของ พล.อ.สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ในการยึดอำนาจ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากคู่แข่งคือ พล.ต.อ. เภา ศรียานนท์ และเพื่อเข้าควบคุมกองทัพตำรวจเป็นประการสำคัญ
 กิจการตำรวจได้ตกอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาลอย่างเข้มงวดกวดขัน ในฐานะฐานอำนาจ
 ทางทหาร เมือง และในฐานะเครื่องมือในการกวาดล้างศัตรูทางการเมือง ในยุคนี้กรมตำรวจ
 ได้รับการกวาดล้างทั้งอันธพาลและคอมมิวนิสต์อย่างกว้างขวาง จนปราศจากขอบเขต โดย
 อาศัยตามมาตรา ๑๗ แห่งรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๐๒

เมื่อจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ถึงแก่อสัญกรรม เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๒
 พล.ต.อ. ประเสริฐ รุจิรวงศ์ ได้เข้าดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจสืบต่อมาเป็นเวลาเกือบ
 ๕ ปี คือตั้งแต่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๒ ถึง ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๕

พลตำรวจเอก ประเสริฐ รุจิรวงศ์ เกษียณอายุเมื่อ ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๕
 จอมพลประภาส จารุเสถียร ได้เข้ารับราชการในตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจอีกตำแหน่งหนึ่งตั้งแต่วันที่
 ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๕ จนถึง ๑๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๖ กรมตำรวจตกอยู่ในฐานะฐานอำนาจ
 ทางทหาร เมือง เหตุการณ์สำคัญในช่วงนี้คือการเรียกร้องรัฐธรรมนูญของนิสิต นักศึกษา และประ-
 ชาชน จนเกิดการนองเลือดเมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๖ ในเหตุการณ์นี้ กองบัญชาการ-
 ตำรวจนครบาล และสถานีตำรวจนครบาลนางเลิ้งถูกเผาทำลายเสียหายทั้งหมด ต่อมารัฐบาลได้
 ลาออกและผู้นำในคณะรัฐบาลรวมทั้งจอมพลประภาส จารุเสถียร รัักษากการในตำแหน่งอธิบดี-
 กรมตำรวจได้ลี้ภัยออกนอกประเทศ ในคืนวันที่ ๑๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๖ นับตั้งแต่นั้นมากรมตำรวจ
 ได้มีอธิบดีกรมตำรวจสืบต่ออีก ๖ ท่าน คือ

พล.ต.อ. ประจวบ	สุนทรางกูร	ระหว่าง	๑๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖
		ถึง	๑๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๘
พล.ต.อ. พจน์	ภะกะนันท์	ระหว่าง	๑๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๘
		ถึง	๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๘
พล.ต.อ. ศรีสุข	มรินทร์ เทพ	ระหว่าง	๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๘
		ถึง	๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๘
พล.ต.อ. มนต์ชัย	พันธ์คงชื่น	ระหว่าง	๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๘
		ถึง	๑๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๔
พล.ต.อ. สุรพล	จุลละพราหมณ์	ระหว่าง	๑๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๔
		ถึง	๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๕

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่ควรนำออกเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาตให้

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พล.ต.อ. ณรงค์ มหานนท์ ระหว่าง ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๕

ถึงปัจจุบัน

สรุป การตำรวจไทยในยุคที่ ๓ การตำรวจยุคนี้เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๕ ถึงปัจจุบัน จะเรียกว่าตำรวจยุคปัจจุบันหรือตำรวจประชาธิปไตยก็ได้ หลังจากที่ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลง การปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยแล้ว โดยประกาศเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย เรื่องการ แบ่งส่วนราชการกรมตำรวจ พ.ศ. ๒๕๑๕ กิจการตำรวจได้แบ่งออกเป็น ๔ ส่วนคือ

ส่วนที่ ๑ เป็นหน่วยบริหาร สังกัดและเป็นส่วนกำกับการ ของอธิบดีกรมตำรวจ

มีกองชั้นตรง ๖ กอง คือ

- กองกลาง
- กองบัญชา
- กองโรงเรียน
- กองคดี
- กองตรวจคนเข้าเมือง
- กองทะเบียนกลาง

ส่วนที่ ๒ คือตำรวจนครบาล

ส่วนที่ ๓ คือตำรวจภูธร

ส่วนที่ ๔ คือตำรวจสันติบาล

เป็นหน่วยใหม่ที่ตั้งขึ้นหลังการยุบเลิกตำรวจภูธรบาล ตำรวจกลางและตำรวจกองพิเศษ ทั้งได้กล่าว มาแล้ว ตำรวจสันติบาลนี้ภายหลังได้ขยายงานเป็นกองบัญชาการตำรวจนครบาล

หลังจากที่ได้ปรับปรุงกิจการตำรวจเพื่อวางรากฐานในระบอบประชาธิปไตย เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๕ แล้ว ได้มีการเปลี่ยนแปลงงานตำรวจอีกไม่น้อยกว่า ๑๕ ครั้งจนถึงปัจจุบัน แต่หลัก การก็ยังคงแบ่งตำรวจออกเป็น ๔ ส่วน ซึ่งมีอยู่เดิมนั่นเอง เพียงแต่ขยายงานมากขึ้นตามคุณภาพ ปริมาณงานและความเจริญของบ้านเมือง แขนงบางแขนงถูกยกขึ้นเป็นกอง กองบางกองถูกยกขึ้น เป็นกองบัญชาการฯ เป็นต้น แต่กองที่จัดตั้งขึ้นใหม่ก็มีหลายกองอย่างไรก็ดี โดยพระราชกฤษฎีกา แบ่งส่วนราชการ กรมตำรวจ กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. ๒๕๐๘ ตำรวจปัจจุบันได้แบ่งออกเป็น ๖ ส่วนใหญ่ ๆ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประวัติของบัญชีการตำรวจนครบาล

คำว่า " ตำรวจ " เป็นคำที่ติดั้งขึ้นมาแต่สมัยพระบรมไตรโลกนาถ เพราะครั้งนั้นทรงจัดระเบียบการปกครองบ้านเมืองแบบจตุสมภัก ซึ่ง เป็นระบบการปกครองที่เข้ามาจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ยุคปัจจุบัน ไก่แก้ว เวียง วัง คลัง นา ตำรวจขึ้นอยู่กับเวียง ๒ หน่วย คือ ตำรวจภูบาล กับ ตำรวจภูธรอีกหน่วยหนึ่งคือ ตำรวจหลวงนั้นขึ้นกับวัง จึงเห็นได้ว่า " ตำรวจ " นั้นได้มีในประวัติศาสตร์ของชาติไทยนานมาแล้ว ไม่น้อยกว่า ๕๐๐ ปี (ปรากฏหลักฐานในบทพระอัยการตำแหน่งนายพลเรือ ๑๒๔ อันเป็นศักราชกฎหมายตรงกับ พ.ศ. ๑๕๑๔) และมีเอกสารทางราชการอีกหลายอย่าง แสดงว่าบุคคลที่เป็นตำรวจได้นั้น ต้องคัดเลือกจากผู้ที่มีชาติกำเนิดสืบเชื้อสายมาจากตระกูลที่ได้ทำคุณงามความดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และต้องเป็นบุคคลที่ทรงไว้วางพระราชนุติ การบังคับบัญชาตำรวจในสมัยนั้นขึ้นตรงต่อพระมหากษัตริย์โดยเฉพาะแต่พระองค์เดียว ทั้งนี้จะเห็นได้จากบรรดาศักดิ์ของตำรวจในสมัยโบราณ ซึ่งล้วนแต่เป็นนามเทพบริวารของพระเป็นเจ้าทั้ง ๓ คือ พระอิศวร พระพรหม พระนารายณ์ เช่น ตำแหน่ง ๕ ตำรวจ และ ๘ ตำรวจ อันได้แก่ พระมหาเทพเสกษะศรัยสัมฤทธิ์ พระมหามนตรี พระอินทรเทพ พระพิเรนทรเทพ ศรีอภิศรัย พระราชารินทร์ พระอินทรโคช พระพรหมบริรักษ์ พระสุริยะภักดี เป็นต้น

พ.ศ. ๒๔๐๕

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้บุรุษชาติอังกฤษผู้หนึ่งมีนามว่า เอมล ให้เป็นผู้ตั้งกองตำรวจในพระนครเป็นครั้งแรก กับพันเฮส. เย. เบิร์ค เอมล มีภูมิลำเนาเกิดที่จังหวัด เค็นส์ และได้เป็นกัปตันเรือในของเรือค้าขายก่อนที่จะได้เข้ามากรุงเทพฯ ซึ่งในสมัยนั้นเป็นนครที่ไม่มีใครรู้จักนักเขาได้เปลี่ยนอาชีพจากทะเลมาเลี้ยงโลจบนแผ่นดิน มีผู้กล่าวว่าท่านผู้นี้ครั้งแรกได้เข้ามาทำงานรับเหมาก่อสร้างและได้สร้างนั้น

แม้เป็นประเภทที่ห่างไกลกับการสร้างสะพานพระพุทธรูปฟ้าของบริษัท คอแมนดอง เพื่อข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาที่จริง แต่นับว่าเป็นสะพานที่สำคัญในสมัยนั้น และอาจเป็นพยานแห่งความสามารถของชาวต่างประเทศที่มีชื่อของเขายังจารึกอยู่

เอมส์ได้รับพระราชทานยศเป็นผู้บังคับการตำรวจ ผู้อยู่ที่บังคับบัญชาครั้งแรกเป็นแรกมาหลายร้อยสมัครจากพวกซึ่งเคยเป็นทหารและตำรวจมาแล้วที่สิงคโปร์ ต่อมาไค้เปลี่ยนเป็นคนไทย และแรกอินเดียนที่เหลือนอยู่ก็กลายเป็นจำพวกที่มีหน้าที่สืบสวนต่อมาภายหลังที่ไค้ระดมเข้ามารับราชการ เป็นครั้งแรกจะเลือกรู้จักจากความทรงจำของคนทั่วไป

มาในรัชกาลที่ ๕ ก็ขึ้นเอมส์ก็ดำรงตำแหน่งผู้บังคับการตำรวจอยู่ ภายหลังไค้เป็นคนแรกที่ไค้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นหลวงรัฐยาธิบาลบัญชา จัดตั้งกองตำรวจหรือที่เรียกในสมัยก่อนว่า " กองโปลิสคอนสเทเบิล "

พ.ศ. ๒๔๑๒

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ไค้โปรดเกล้าฯ ให้ขยายกองโปลิส โดยก่อตั้งที่ทำการใหม่ตรงสามแยกคนประคูเรียกว่า " โรงพักโปลิสสามแยก " (ซากก็โลว) พร้อมทั้งไค้ว่าจ้างนายตำรวจชาวต่างประเทศมารับราชการเพิ่มขึ้นในกองโปลิส

การกำหนดตำแหน่งข้าราชการตำรวจ ยังคงใช้ทับศัพท์ภาษาอังกฤษตามเดิมดังนี้

- อินสเปกเตอร์ เยเนอรัล
- ชิฟ โปลิสออฟฟิส เซอร์
- สายัน เมเยอร์
- สายัน กอปปรัม
- คอนสเทเบิล

พ.ศ. ๒๔๑๘

ไค้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้วางขนบธรรมเนียมในหน้าที่ของโปลิสจะพึงปฏิบัติ และชื่อบังคับ ตลอดจนการรับสมัครบุคคลเข้าเป็นโปลิสหรือตำรวจ เป็นกฎหมายขึ้นเรียกว่า " กฎหมายโปลิสรักษาพระนคร ๕๓ ข้อ " ซึ่งจะรักษาหน้าที่ในพระนครและนอกพระนครการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้เพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้เผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาต
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้าราชการต่างๆ ที่เกิดขึ้นในหน้าที่ของโปลิสรักษาที่ ที่เกิดขึ้นในระหว่างกรมกองของโปลิสก็คี่ มีอินสเปกเตอร์เยเนรอล เป็นผู้ชำนาญเกี่ยวกับคดีในกิจการต่างๆ ในกองโปลิสและ กราบบังคมทูลพระกรุณา

พ.ศ. ๒๔๓๓

โปรดเกล้าฯ ให้มีการปรับปรุงจัดลักษณะกรมกองตระเวนเพื่อให้มีการทำงานเหมือน อารยประเทศ ซึ่งในครั้งนั้นได้ทรงเสด็จประพาสสิงคโปร์ (ขณะอยู่ในความปกครองของอังกฤษ) และในคราวนั้นได้เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรกิจการของตำรวจสิงคโปร์แล้วได้พระราชทาน พระราชดำริ แก่พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระนเรศวรฤทธิ

พ.ศ. ๒๔๓๕

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นดำรงราชานุภาพรับตำแหน่ง เสนาบดีว่าการกรมมหาดไทย และให้กรมหมื่นนเรศวรฤทธิเป็นเสนาบดีว่าการ กรมพระนครบาล ในป็นที่กับตันเอมส์ ซึ่งรับราชการตำรวจมาตลอดได้ปลดเกษียณ ท่านผู้นี้อาจเรียกได้ว่าเป็นบิดาของตำรวจนครบาลอย่างแท้จริง และท่านได้ถึงแก่นิจกรรมในกรุงเทพฯ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๔ ก่อนที่ท่านจะพ้นหน้าที่ไปนั้นได้ทรงโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งศาลกรมกองตระเวนขึ้น และชื่อ ของโปลิสก็โปรดเกล้าฯ ให้เรียกว่า " กรมกองตระเวน " สำหรับศาลกรมกองตระเวนนี้ใช้ชำระ คดีต่างๆ ที่บุคคลกระทำผิดตามกฎหมายโปลิส๕๓ ข้อ และกระทำความผิดกฎหมายอื่นๆ รวมทั้งข้อบังคับ อื่นๆ ของกรมกองตระเวนด้วย โดยให้เจ้ากรม, ปลัดกรม ในกรมกองตระเวนเป็นคระลาการ พิจารณาสอบสวน

พ.ศ. ๒๔๔๐

โปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งกรมตำรวจ โดยตั้งนายยีเซา ชาวเคนมาร์ค เป็นเจ้ากรม ตระเวนหัวเมือง (กรมภูธร) และต่อมาท่านผู้นี้ได้เลื่อนบรรดาศักดิ์เป็นพระยาวาสุเทพ และได้เป็นอธิบดีกรมตำรวจ เมื่อ ๑๓ กันยายน ๒๔๔๖ ซึ่งนับได้ว่าเป็นคนแรกของประเทศไทย

พ.ศ. ๒๔๔๓

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้โปรดเกล้าฯ ให้นาย เอ.เจ.จาคิน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ชาวอังกฤษ ซึ่งเคยได้รับราชการ เป็นอินเดียนโปลิศมาแล้วมาช่วยปรับปรุงขยายงานตำรวจ
ในกรมกองตระเวน นายจาซิน ได้นำวิธีการของตำรวจอินเดียนมาใช้หลายประการ เช่น
วิธีจดทะเบียน ซึ่งใช้แพร่หลายในประเทศอินเดียนเพื่อป้องกันโจรผู้ร้าย และยังได้เปลี่ยนใช้
เครื่องแบบการแต่งกายของตำรวจให้เป็นรูปสุสีภากิ

พ.ศ. ๒๔๕๓

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าให้ตราเครื่องหมายโล่กันดา
เป็นเครื่องหมายประจำกรมพลตระเวน

ในสมัยรัชการที่ ๖ การปกครองประเทศแบ่งเป็นมณฑล ๓๖ มณฑล ๓๖ มณฑล
การปกครองก็แยกเป็น ๒ อย่าง คือ

- กระทรวงนครบาล ว่า การปกครองมณฑลกรุงเทพฯโดยเฉพาะ

- กระทรวงมหาดไทย ว่า การปกครองมณฑลอื่นๆ ทั่วพระราชอาณาจักร

ว่าถึงการรักษาความสงบภายใน กระทรวงมหาดไทย มีกรมตำรวจ มีเจ้าหน้าที่
รักษาความสงบเรียบร้อยเรียก " ตำรวจ " ส่วนกระทรวงนครบาลมี กรมกองตระเวน
มีเจ้าหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยเรียก " พลตระเวน " ซึ่งภายหลังเปลี่ยนเป็นเรียก
" ตำรวจนครบาล "

ในช่วงก่อนหน้านั้น กรมพลตระเวนได้มีการกำหนดชื่อตำแหน่งต่างๆ ขึ้นมาก แต่ไม่
เป็นมาตรฐาน จึงได้มีการประกาศกระทรวงนครบาล ลงวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๔๕๕ (ราช
กิจจานุเบกษา เล่มที่ ๓๒ ลงวันที่ ๒ มิถุนายน ๒๔๕๕ หน้า ๑๐๒) เพื่อเปลี่ยนแปลงชื่อตำแหน่ง
ให้เป็นมาตรฐานกล่าวคือ

ผู้บังคับการกรมตระเวน ให้เปลี่ยนเรียกว่า อธิบดีกรมพลตระเวน

รองผู้บังคับการกรมพลตระเวน ให้เปลี่ยนเรียกว่า รอง อธิบดีกรมพลตระเวน

เจ้ากรมพลตระเวน ให้เปลี่ยนเรียกว่า ผู้บังคับการ

ปลัดกรมพลตระเวน ให้เปลี่ยนเรียกว่า ผู้กำกับการ

สารวัตรใหญ่ ให้คงเรียกว่า สารวัตรใหญ่

สารวัตรแขวง ให้คงเรียกว่า สารวัตรแขวง

นายหมวด ให้เปลี่ยนเรียกว่า รอง สารวัตร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ว่าที่นายหมวก ให้เปลี่ยนเรียกว่า ผู้ช่วย สารวัตร
จ่านายยาม ไทคงเรียกว่า จ่านายยาม
นายยามที่ ๑ ให้เปลี่ยนเรียกว่า นายยามเอก
นายยามที่ ๒ ให้เปลี่ยนเรียกว่า นายยามโท
นายยามที่ ๓ ให้เปลี่ยนเรียกว่า นายยามตรี

๑๓ ตุลาคม ๒๔๕๔

ได้มีพระบรมราชโองการของ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ประกาศรวม
กรมพลตระเวนกับกรมตำรวจ เป็นกรมเดียวกัน และได้มีประกาศแต่งตั้งอธิบดีกรมตำรวจและ
กรมพลตระเวน โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ พลโทหม่อมเจ้าคำรบ อธิบดีกรมตำรวจ
เป็นอธิบดีกรมพลตระเวน และโปรดเกล้าฯ ให้มหาอำมาตย์โท อีริคเซน เย.รอสัน อธิบดีกรม
พลตระเวน และมหาอำมาตย์ตรี ซี คัมเบิลยู รอคเคอร์ เป็นที่ปรึกษาราชการในกรมตำรวจและ
กรมพลตระเวน

พ.ศ. ๒๔๖๕

ได้โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้พระยาอริกรณประศาสน์ (หลุย จาติกวณิช) ดำรงตำแหน่ง
ผู้บัญชาการตำรวจนครบาล ซึ่งนับได้ว่า คำว่า ผู้บัญชาการตำรวจนครบาลได้เริ่มใช้อย่างเป็นทางการ
ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

พ.ศ. ๒๔๗๕

ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในระบอบนี้ปรากฏว่าฐานะการเงิน
ของประเทศอยู่ในวิกฤตการณ์ที่ไม่มั่นคง รัฐบาลจึงให้ข้าราชการออกพร้อมด้วยหน่วยงานลง
ไปอีกมาก ซึ่งปรากฏว่ากองบัญชาการตำรวจนครบาล ก็ถูกยุบลงคงเหลือแต่เพียงกองบังคับการ
เท่านั้น

พ.ศ. ๒๔๗๖

ได้มีกฤษฎีกากำหนดตำรวจในกระทรวงมหาดไทย โดยจัดตั้งกองตำรวจนครบาล
เรียกว่า กองตำรวจนครบาลพระนครเหนือ ตั้งอยู่ที่ สน.ชนะสงคราม กองตำรวจนครบาล
พระนครใต้ ตั้งอยู่ที่ สน.บางรัก กองตำรวจนครบาลธนบุรี ตั้งอยู่ที่วัดประยุรวงศ์

พ.ศ. ๒๔๔๑

ได้มีการรื้อฟื้นจัดตั้งกองบัญชาการตำรวจนครบาลขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งปรากฏตามพระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการกรมตำรวจ ในกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๔๔๑ และผู้ที่ดำรงตำแหน่งคือ พลตำรวจตรี จำเนียร วาสนะสมสิทธิ์

พ.ศ. ๒๕๐๔

กองบัญชาการตำรวจนครบาล ได้มีสถานที่ทำการ เป็นของตนเอง โดยมีพิธีวางศิลาฤกษ์สถานที่ก่อสร้างที่ผานฟ้า เมื่อวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๐๓ และทำพิธีเปิดเมื่อ ๕ เมษายน ๒๕๐๔ โดย พญา จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรี และผู้บัญชาการในตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ ในครั้งนี้ได้รวบรวมเอากองบัญชาการตำรวจนครบาลพระนครเหนือ-ใต้และธนบุรี มาอยู่ที่ตึกกองบัญชาการตำรวจนครบาลผานฟ้านี้ด้วย

จนกระทั่งต่อมาเมื่อวันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๑๖ อันเป็นช่วงแห่งวันมหาวิปโยค กองบัญชาการตำรวจนครบาลที่ผานฟ้า ได้ถูกเผาทำลายเสียหายจนหมดสิ้น จึงต้องย้ายที่ทำการมาตั้งอยู่รวมกับกองบังคับการตำรวจพิเศษเพลิงเผาไหม้ จนถึงในปัจจุบันนี้

สำหรับการปรับปรุงหน่วยงานของตำรวจนครบาลนั้น ได้ปรากฏว่าหลังจากปี พ.ศ. ๒๔๔๑ จนถึงปัจจุบันก็ได้มีการปรับปรุงหน่วยงานและหน้าที่การงานอีกหลายครั้ง เพื่อให้สอดคล้องและสัมพันธ์กับความจริงของบ้านเมือง เช่น มีการตั้งกองบังคับการอำนวยการ และกองกำกับการอำนวยการ เพื่อให้เป็นฝ่ายช่วยอำนวยการ และการแบ่งเขตปกครองพื้นที่แต่ละ สน. อันทำให้มี สน. ตั้งเพิ่มขึ้นใหม่มากขึ้นเป็นต้น

สำหรับวันสถาปนาของบัญชาการตำรวจนครบาลนั้น ได้ถือเอาวันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๔๖๕ เป็นปีแรกของการจัดตั้งกองบัญชาการตำรวจนครบาล เพราะในครั้งนั้นมีหลักฐานแน่ชัดว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้พระยาอธิการบดีประกาศ ดำรงตำแหน่ง "ผู้บัญชาการตำรวจนครบาล" และตำแหน่งนี้ก็ได้อำนาจไว้ใช้เป็นทางราชการนับแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

๒.๔ ความกว้างระหว่างช่วงเสาคานความยาวของอาคารไม่ควรเกิน ๔.๒๐ เมตร
ความกว้างระหว่างช่วงเสาคานความกว้างของอาคารไม่เกิน ๔.๔๐ เมตร

๒.๕ ความสูงของอาคารจากพื้นถึงพื้น

๒.๕.๑ ชั้นล่างไม่ควรสูงเกิน ๔ เมตร

๒.๕.๒ ชั้นอื่นไม่ควรสูงเกิน ๓.๖๐ เมตร

๒.๖ ฝ้าเพดานให้มิดชิดที่จำเป็น เช่นชั้นหลังคา ห้องน้ำและห้องประชุม

๒.๗ ทางเดินคิกค่อทั่วไปไม่ควรกว้างเกิน ๒.๗๐ เมตร ยกเว้นช่องทางออก
ฉุกเฉินอาจกว้างได้กว่านี้

๒.๘ ชายคาและกันสาดไม่ควรยื่นเกิน ๒.๑๐ เมตร

๒.๙ แฉกกันแดดให้มิดชิดเท่าที่จำเป็นและอย่างประหยัด

๓. วัสดุก่อสร้าง ที่ระบุไว้ในข้อนี้ทั้งหมด ถ้าไม่ใคร่ระบุแหล่งที่ผลิตไว้ก็ให้ใช้ที่ผลิตใน
ประเทศ

๓.๑ โครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก

- ปูนซีเมนต์ ใช้ปูนซีเมนต์บอร์คแลนด์ที่มีคุณภาพตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม รวม
- หวาย หิน หรือกรวด (มวลรวม) ให้พยายามใช้ของที่มีอยู่ในท้องถิ่นหรือ
บริเวณใกล้เคียง แต่ของการมีคุณภาพถูกต้องตามหลักวิชาการ

- เหล็กเสริม ต้องมีคุณภาพตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

๓.๒ โครงสร้างไม้

- ไม้เนื้อแข็ง หรือไม้อบน้ำยาที่มีความแข็งแรงเทียบเท่ากัน

๓.๓ โครงสร้างเหล็ก ใช้เหล็กที่มีคุณภาพตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

๓.๔ โครงสร้างและวัสดุผนัง

- โครงหลังคาไม้ ไม้เนื้อแข็งหรือไม้อบน้ำยาที่มีความแข็งแรงเทียบเท่ากัน

- โครงหลังคาคอนกรีตเสริมเหล็กใช้คอนกรีตเช่นเดียวกับข้อ ๓.๑

- วัสดุมุง ใช้กระเบื้องใยหินแผ่นลอนที่มีคุณภาพตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

กรรม

๓.๕ พื้น บันได และวัสดุผิว

๓.๕.๑ พื้นคอนกรีตเสริมเหล็กใช้เช่นเดียวกับข้อ ๓.๑ หรือระบบพื้นสำเร็จรูป
ที่มีความมั่นคงแข็งแรงได้ตามวัตถุประสงค์ของการใช้งาน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

๓.๕.๒ ผิวพื้นของอาคารทั่วไปและบันได

- ผิวพื้นอาคารทั่วไปและบันไดใช้หินเกล็ดชักรัดขนาดเม็ดหินเกล็ดขนาดไม่โตกว่าเบอร์ ๓ เป็นชนิดชักรัดที่ หรือปูด้วยแผ่นกระเบื้องหินเกล็ดชักรัดสำเร็จรูปหรือปูด้วยกระเบื้องยางหนาไม่น้อยกว่า ๒ มม.
- ผิวพื้นห้องน้ำ-ส้วม ปูด้วยกระเบื้องโมเซก หรือกระเบื้องเซรามิก

ในราคาประหยัด

๓.๖ ผนัง

- ผนังภายนอก ก่อด้วยอิฐดินเผาแห้งตัน หรืออิฐดินเผาโปร่ง หรือคอนกรีตบล็อก หรือก่อด้วยอิฐดินเผาเผาไหม้ หรือฉาบปูน หรือฉาบทรายฉาบ ผนังภายนอกด้านสกัดควรใช้คอนกรีตเสริมเหล็ก

- ผนังภายใน ใช้วัสดุตามความเหมาะสมและประหยัด

- ผนังห้องน้ำ - ส้วม ก่อด้วยวัสดุ เช่นเดียวกับผนังภายนอก ผิวค้ำในตู้ด้วยกระเบื้องเคลือบขาวสูงไม่เกิน ๒ เมตร หรือวัสดุอื่นที่มีราคาและคุณภาพใกล้เคียง

๓.๗ ฝ้าเพดาน และเพดาน

- ฝ้าเพดาน ใช้วัสดุที่ประหยัดและเหมาะสม ถ้าใช้คร่าวเป็นไม้ ให้ใช้ไม้เนื้อแข็ง หรือไม้อำมม้ายา

- เพดานทั่วไป เป็นฉาบปูนแต่ถ้าเป็นคอนกรีตจะฉาบปูน หรือเป็นคอนกรีตเปลือยก็ได้

๓.๘ ประตูวงกบ

- บานประตูโดยทั่วไป เป็นบานกระฉาก กรอบไม้สักหรือเหล็ก หรืออลูมิเนียม บานไม้สัก หรือบานไม้สักสำเร็จรูป ตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

- วงกบ โดยทั่วไปเป็นไม้เนื้อแข็ง หรือเหล็ก หรืออลูมิเนียม

- ชูปรกณ บานพับ ใช้บานพับเหล็กตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม หรือบานพับทองเหลือง ตามขนาดที่สอดคล้องกับขนาดและน้ำหนักของบานประตูที่ใช้

- กลอน เป็นโลหะเคลือบสีหรือโลหะชุบโครเมียม หรือเป็นกลอนอลูมิเนียมอะลอย หรือเป็นกลอนทองเหลือง

- มือจับ เป็นโลหะเคลือบสีหรือโลหะชุบโครเมียมหรือเป็นมือจับทองเหลือง หรือเป็นอลูมิเนียมอะลอย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น มิใช่เพื่อเผยแพร่ในเชิงพาณิชย์ (ในกรณี

ไม่ว่ากรณีใดก็ตาม) กรุณาแจ้งชื่อหน่วยงาน และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ที่ยึดประตู ชนิดขอรับข้อสับเป็นโลหะเคลือบสีหรือโลหะชุบโครเมียม หรือเป็นทองเหลืองหรือชนิดถูกป็นสปริง
- กุญแจ เป็นกุญแจลูกบิดที่เหมาะสมในแต่ละประเภทการใช้งานตามมาตรฐาน กุญแจลูกบิดของญี่ปุ่นหรือยุโรปหรืออเมริกา
- อุปกรณ์ ไม้มีดเค้ที่จำเป็น

๓.๘ หน้าต่างและวงกบ

- บานหน้าต่าง โดยทั่วไปเป็นบานกระจกกรอบไม้สักหรือเหล็ก หรืออลูมิเนียม หรือเป็นบานไม้สัก กรอบไม้สัก

- วงกบโดยทั่วไป เป็นไม้เนื้อแข็งหรือเหล็ก หรืออลูมิเนียม

- อุปกรณ์ บานพับ บานพับเหล็กอบาสังกะสีชนิดเปิดมุ้งปรับได้ กลอน มีจับ

ที่ยึดประตู ใช้วัสดุชนิดและคุณภาพเช่นเดียวกับ อุปกรณ์ประตู ตามขนาดและน้ำหนักของหน้าต่าง ที่ใช้

สำหรับหน้าต่างกระจกกรอบเหล็กหรืออลูมิเนียมให้ใช้อุปกรณ์ของหน้าต่าง

กระจกกรอบเหล็กหรืออลูมิเนียมครบชุด

๓.๑๐ เครื่องสุขภัณฑ์ ชนิดเคลือบขาว ราคาประหยัดที่ที่เหมาะสมและความจำเป็น

- โถ้วมชนิดชักโครกแบบนั่งห้อยเท้าหรือแบบนั่งยองๆ

- อ่างล้างมือพร้อมหิ้ง และกระจกเงาชนิดติดตายกับผนัง

- ฝักบัวชำระชายชนิดแขวนติดผนัง

- อุปกรณ์ประกอบห้องน้ำ - ส้วม ไม้มีดตามความจำเป็น

อุปกรณ์ประกอบเครื่องสุขภัณฑ์ควรพิจารณาเลือกใช้ของที่ผลิตในประเทศก่อน

๓.๑๑ ท่อประปา ท่อน้ำทิ้ง ท่อระบายอากาศและท่อน้ำโสโครก

- ท่อประปา ใช้ท่อเหล็กอบาสังกะสีหรือท่อ พี.วี.ซี. แข็ง

- ท่อน้ำทิ้ง และท่อระบายอากาศ ใช้ท่อเหล็กอบาสังกะสี หรือท่อ พี.วี.ซี.

- ท่อน้ำโสโครก ใช้ ท่อเหล็กหล่อชนิดเคลือบยางมะคอย หรือท่อ พี.วี.ซี.

แข็ง

แข็ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ส่วนท่อน้ำโสโครกที่วางคิกินหรือฝังดินจะใช้ท่อซีเมนต์โยหิน หรือท่อดินเผา
ในท้องตลาดก็ได้

- สำหรับท่อเหล็กอบสังกะสี ท่อ พี.วี.ซี.แข็ง และท่อเหล็กหล่อชนิด
เคลือบยางมะตอย ให้ใช้ชนิดที่มีคุณภาพตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

๓.๑๒ อุปกรณ์ไฟฟ้า

- การเดินสายไฟฟ้าทั่วไปให้เดินลอย สามารถเห็นได้
- สายไฟฟ้าและอุปกรณ์การเดินสายให้ใช้ชนิดที่มีคุณภาพตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์
อุตสาหกรรม

- ท่อ โคม และอุปกรณ์ใช้ชนิดที่มีคุณภาพตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

๓.๑๓ วัสดุเพื่อใช้ในการทาและพ่นโค้ก

- สีรองพื้น
- สีย้อม
- นำยารักษาเนื้อไม้หรือเคลือบผิวอูรีธและคอนกรีต
- สีประเภทน้ำมัน ที่มีน้ำมันละหุ่งหรือลินสีด หรือน้ำมันสนเป็นส่วนผสมหลัก
- สีน้ำมันพลาสติก
- สีซีเมนต์หรือสีน้ำปูน
- สีทาโลหะ

การใช้วัสดุแต่ละชนิดให้เลือกใช้ให้ถูกต้องและเหมาะสมตามลักษณะและชนิด
ของวัสดุผิวพ่นนั้นๆ โดยคำนึงถึงการประหยัด ความเหมาะสมและความจำเป็น

๓.๑๔ ถ้าได้มีการกำหนดราคามาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมของวัสดุ ใดใน
ภายหลังอีกก็ให้ถือหลักปฏิบัติว่า วัสดุที่จะนำมาใช้นั้นจะต้องมีคุณภาพตรงตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์
อุตสาหกรรม

๔. ส่วนประกอบอื่นของอาคาร

๔.๑ บ่อเกรอะ - บ่อซึม และทางระบายน้ำชั้นพื้นดิน ให้มีขนาด จำนวน และ
ถูกต้องตามหลักวิชาวิศวกรรมสุขาภิบาล

๔.๒ ทางเท้าให้มีตามความเหมาะสมและความจำเป็น

๔.๓ รางรับน้ำใน ให้มีตามความเหมาะสมและความจำเป็น

๕. เงื่อนไขอื่นๆ

๕.๑ สำหรับอาคารที่ทำการ ที่มีความจำเป็นต้องออกแบบและกำหนดรายการก่อสร้างไว้เป็นพิเศษ นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ ต้องทำความเข้าใจกับสำนักงบประมาณ เพื่อกำเนินการ เป็นพิเศษจากที่กำหนดไว้ในเงื่อนไขข้างต้น เช่น

๕.๑.๑ อาคารทรงไทย

๕.๑.๒ อาคารหลังคาคาค่าเป็นคอนกรีตเสริมเหล็กหรือวัสดุสำเร็จรูป

๕.๑.๓ อาคารที่ต้องรับน้ำหนักจุมมากเป็นพิเศษ เกินกว่าเกณฑ์ที่มีกฎหมาย

กำหนด

๕.๑.๔ อาคารที่ต้องออกแบบก่อสร้างให้มั่นคงแข็งแรงและทนทานเป็นพิเศษ

ตามสภาพพื้นที่

๕.๑.๕ อาคารที่ชั้นล่างเปิดโล่งและเป็นพื้นคอนกรีตเสริมเหล็กที่มีคานรองรับให้คิกราคาเฉพาะส่วนที่เปิดโล่ง ตามที่สำนักงบประมาณจะกำหนด

๕.๑.๖ ลิฟท์ ระบบปรับอากาศ ครัวร้อน การปรับปรุงพื้นที่และ ระบบไฟฟ้า ประปานอกอาคาร

๕.๒ ในการก่อสร้างประมาณ ขนาดของอาคารให้คำนวณเนื้อที่ตามหลักเกณฑ์การจัดเนื้อที่สำนักงานตามข้อ ๒.๑ เรื่องลักษณะอาคาร และอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ จะใช้อาคารนั้นในอาคารประมาณ ๕ ปี เมื่อได้จำนวนเนื้อที่ของอาคารแล้วคูณด้วยราคาต่อตารางเมตร ตามที่กำหนดให้

ส่วนการจัดห้องทำงานให้เป็นไปตามความจำเป็นของลักษณะงาน

๕.๓ วิธีการคิดเนื้อที่รวมของอาคารให้คำนวณจากความกว้างและความยาวของอาคาร โดยถือแนวศูนย์กลางของโครงสร้างเป็นหลัก

๕.๔ เมื่อได้ออกแบบรายละเอียดเรียบร้อยแล้วให้ถอดแบบคำนวณราคากลางเพื่อใช้เป็นหลักในการดำเนินการจ้างเหมาก่อสร้างต่อไป ราคากลางดังกล่าวเมื่อนำมาหาค่าเฉลี่ยต่อตารางเมตรแล้ว จะต้องไม่เกินราคาเฉลี่ยต่อตารางเมตรที่ได้กำหนดไว้ด้วย

๕.๕ ถ้าจะออกแบบและกำหนดรายการก่อสร้างที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานดังกล่าวข้างต้น ก็จะต้องเป็นอาคารที่มีราคาต่อตารางเมตรไม่เกินราคาเฉลี่ยต่อตารางเมตรที่กำหนดไว้ โดยมีเนื้อที่ใช้ประโยชน์เท่ากัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้